

Het gevaar van Pragmatisme in de Kerk

Uit het boek *The Greatest Enemies of the Church in the 21st Century*,
http://www.feasite.org/the_peril_of_pragmatism_in_the_church, 4-3-2014. Update 12-4-2018

Alle Schriftaanhalingen komen uit de Statenvertaling (1977 of HSV)
Vertaling door M.V.

Het *Van Dale* woordenboek definieert *pragmatisme* als volgt: “Stelsel dat de waarde van alle denken en kennen afmeet aan de praktische bruikbaarheid”¹. Met andere woorden betekent *pragmatisme* “actie ondernemen gebaseerd op wat lijkt te werken”. Als we dan deze term gebruiken in het domein van het Christendom, of de praktische theologie, is het idee dit: Wij willen ontdekken wat schijnt te werken om de doelstellingen van onze bediening te bereiken, en we willen dan onze doelstellingen najagen door gebruik te maken van de vormen en systemen die de resultaten hebben voortgebracht die wij wensen.

In het seculiere domein heeft pragmatisme zijn gepaste plaats. Bijvoorbeeld, leraren moeten effectieve manieren vinden om de geesten van de leerlingen te stimuleren en hun aandacht vast te houden en ze daarna implementeren in de klas. Adverteerders moeten zoeken wat de aandacht van de consument trekt en vasthoudt, en daarna deze ontdekkingen toepassen om een bepaald product te promoten. Medische professionals moeten de beste methode vinden voor het behandelen van een bepaalde kwaal of ziekte, en dan hun patiënten informeren over wat zij moeten doen om de kwaal te vermijden of te helen. Maar wanneer het iemands geestelijke wandel betreft, betekent pragmatisme een groot gevaar en het is een echte bedreiging voor de kerk vandaag.

Waarom pragmatisme omarmen in de christelijke bediening?

Sommige mensen omarmen pragmatisme in hun christelijke leven en bediening gewoon omdat dit de resultaten oplevert die zij wensen - zij neigen ertoe te geloven dat voor geestelijke doeleinden “het eind de middelen rechtvaardigt”. Dit is de duidelijkste reden waarom vele kerken en bedieningen een pragmatische filosofie aannemen. Veel christelijke boeken en seminars zijn erop gericht mensen te tonen wat zij nodig hebben om te voldoen aan een zekere standaard of definitie van succes. Populaire onderwerpen die meestal gehuld zijn in een pragmatische filosofie van bediening omvatten kerkgroei en evangelisatie. Mensen vandaag willen weten hoe de “grote, succesvolle” bedieningen ontstonden, en dus kunnen zij ook groot en succesvol worden met hun eigen inspanningen. Zij willen weten hoe “meer zielen te winnen” en hoe een grotere impact te hebben op de wereld rondom hen, en zij geloven dat diegenen die succes hebben gedemonstreerd in de ogen van mensen, de antwoorden bezitten.

Sommigen hangen pragmatisme aan omdat dit gemakkelijker is dan het alternatief: het is veel gemakkelijker resultaten te behalen dan gehoorzaam en getrouw te zijn aan de duidelijke geboden van de Heer. Haast iedereen kan een goed gevulde kerk verkrijgen, of een grote christelijke bediening, door simpelweg te doen wat werkte bij anderen. Zij kunnen de juiste muziekband binnenhalen, de meest gemotiveerde sprekers inhuren, en programma’s implementeren die aantrekkingskracht uitoefenen op zgn. “seekers” of zoekenden. Maar het is moeilijk om “groot en succesvol” te zijn in de ogen van mensen, als men zich simultaan houdt aan een BIJBELS model en filosofie qua bediening.

Het is ook belangrijk te u realiseren dat sommigen pragmatisme omarmen omdat dit alles is wat zij kennen, of hebben gekend. Onwetendheid is de primaire factor hier. Sommige kerkleiders werden bekeerd en opgeleid in kerken en bedieningen die al lang geleden de pragmatische filosofie zijn

---

¹ Pragmatisme, zeg maar : “het doel wettigt de middelen”. Dit wordt in de Bijbel niet geleerd!

ingestapt, en zij zien gewoonweg niet de gevaren van pragmatisme, of realiseren zich zelfs niet dat er een ander alternatief bestaat.

Bijbelse voorbeelden van pragmatisme

Gods Woord staat vol van voorbeelden van gelovige mannen en vrouwen die in hun tijd bezweken aan dit model van bediening. In elk voorbeeld gaf God een duidelijke instructie en richting, maar Zijn volk koos ervoor een ander pad te nemen - een pad dat recht leek vanuit menselijk perspectief, maar een pad dat bewees desastreus te zijn aan het eind. Beschouw enkele voorbeelden van zulke incidenten:

Saul spaarde het leven van Agag en het beste vee (1 Samuël 15:1-3, 7-23). Saul beweerde dat hij en het volk gewoonweg het beste van de buit bewaarden om aan de Heer te offeren. Dit excuus klinkt extreem spiritueel en vroom. Het leek alsof God hier niet afkeurend op kon neerkijken. Maar Gods bevel aan Saul en de Israëlieten was duidelijk: Vernietig alles. God verklaarde: “Ga nu heen, en versla Amalek, en sla alles wat hij heeft met de ban. Spaar hem niet, maar dood hen van man tot vrouw, van kind tot zuigeling, van rund tot schaap, en van kameel tot ezel” (15:3). God maakte Zijn wil duidelijk bekend, maar Saul en het volk van Israël hadden een ander plan waarvan zij meenden dat het beter “werkte”.

De “nieuwe wagen” voor de ark van het verbond (2 Samuël 6:1-11). Uiteraard was het veel gemakkelijker een wagen te maken voor de ark en ossen deze te laten trekken, dan dat de priesters de ark op hun schouders zouden dragen. God had expliciete instructies gegeven voor het transport van de ark - de Levitische priesters moesten de ark transporteren op hun schouders (Deuteronomium 10:8). Omdat Gods heiligheid geweld was aangedaan, en omdat Zijn volk Zijn instructies ongehoorzaam was er ervoor kozen een “betere” of “effectievere” manier van transport te implementeren, verloor Uzza zijn leven. Na dit tragische incident leerde David zijn les en realiseerde hij zich dat de ark precies moest getransporteerd worden zoals God had bevolen (zie 1 Kronieken 15:1-3).

Salomo en zijn vraag naar wijsheid, kennis en blijdschap (Prediker 1:16-2:11). In een periode van zijn leven was Salomo van plan te ontdekken wat hem (en de mensheid als geheel) blijdschap en betekenis zou geven in het leven. Hij onthield zich van niets wat “blijkbaar werkte” vanuit het perspectief van een mens, om deze doelstelling te bereiken. Hij keerde zich tot geld, industrie, muziek, seks, humor, en opleiding, in een inspanning om te ontdekken wat genoegdoening en levenswaarde kon schenken. Hij schreef: “Al wat mijn ogen verlangden, onthield ik ze niet. Ik ontzegde mijn hart geen enkele blijdschap, want mijn hart werd verblijd vanwege al mijn zwoegen. Dat was mijn deel voor al mijn zwoegen” (2:10). Maar het feit is dit: Ware blijdschap en betekenis in het leven kan enkel gevonden worden in samenloop met de vrees en kennis van God, niet in het “uitproberen” van alles wat de wereld te bieden heeft. Salomo concludeerde uiteindelijk wat hij altijd al had geweten uit de mond van God: “Van alles, wat gehoord is, is het einde van de zaak: Vrees God, en houd Zijn geboden, want dit betaamt alle mensen” (12:13).

Josafat en Achabs alliantie (2 Kronieken 18:1-34). Josafat, koning van Juda, verbond zich met Achab, een van de meest boze koningen in Israël die continu de Heer trotseerde. Misschien dacht Josafat dat hij Achab kon veranderen door een huwelijksalliantie tussen zijn zoon en Achabs dochter (18:1) of door een militaire alliantie aan te gaan met deze boze koning van Israël (18:2-3); of, misschien dacht Josafat dat hij God kon behagen door Ramoth-Gilead opnieuw te claimen voor de Joden. Wat ook zijn pragmatische intenties waren, Josafat dacht dat het zou “werken” om een gecompromitteerde gemeenschap aan te gaan met een “ongehoorzame broeder”, maar God was erg ontevreden over Josafats compromis.

Gamaliëls advies aan de religieuze leiders (Handelingen 5:33-42). Gamaliël omarmdde een pragmatische benadering van de waarheid. In plaats van de woorden van de apostelen te geloven - de waarheid van God - koos Gamaliël het “wacht en zie” wat er zou worden van hun leer en hun motief. Hij meende dat de waarheidsgetrouwheid van de boodschap van de apostelen zichzelf zou openbaren in de *resultaten* van hun leer. Alhoewel het waar is dat “de waarheid overwint” is Gamaliëls pragmatische benadering van de waarheid inconsistent met de wil van God, Die verlangt dat mensen zich bekeren en het evangelie geloven - niet een tijd wachten om na te gaan of het al dan niet “werkt” de ogen van mensen.

Niet enkel voorziet Gods Woord de lezer van “goede voorbeelden, of slechte voorbeelden” - mensen die bezweken zijn voor het pragmatisme - maar het beschrijft ook dezen die zich NIET overgaven aan pragmatisme, alhoewel pragmatisme betere “resultaten” zou brengen vanuit menselijk perspectief.

Micha, de eenzame ware profeet van God (2 Kronieken 18:4-27). Micha bracht het ware Woord van JHWH aan Achab toen de koning informeerde (op vraag van Josafat) of hij al dan niet ten strijde zou trekken. Alhoewel alle valse profeten van Achab en Izebel vrede en veiligheid verkondigden aan Achab, sprak Micha de waarheid. Hij kon gevangenis vermeden hebben en meegedaan hebben met alle die valse profeten, maar hij bleef getrouw aan God en incasseerde de consequenties.

Jeremia en zijn onpopulaire boodschap (Jeremia 20:7-9). De profeet Jeremia gehoorzaamde JHWH en vervulde wat God hem vertelde te doen niettegenstaande hij werd veracht door zijn eigen volk en weinigen naar hem luisterden. Als gevolg van het gehoorzamen van God werd hij gehaat en belachelijk gemaakt. Hij had een grote hoeveelheid ongemak en verachting kunnen vermeden hebben als hij had gezwegen, maar dat kon hij niet.

Paulus en zijn methode van evangelisatie en kerken stichten (1 Thessalonicenzen 2:1-6, 13). De apostel Paulus vertelde de Thessalonicenzen dat hij naar Thessalonica was gekomen om de waarheid van het evangelie te verklaren zonder bedotterij en trucjes. Hij kon waarschijnlijk een veel groter publiek bereikt hebben - een grotere groep volgelingen en veel meer “geredde” zielen - door gebruik te maken van manipulatieve programma's of pakkende trucjes om mensen de kerk in te lokken, maar hij weigerde zo te doen. Paulus wist dat God hem geroepen had om gewoon de waarheid te verklaren, en de Heilige Geest zou de harten van mensen overtuigen. Paulus was niet geïnteresseerd in aantallen, hij was geïnteresseerd in getrouwheid aan de Heer.

Petrus en Johannes bedreigd door de religieuze leiders (Handelingen 4:18-21). Wanneer bedreigd en bevolen door de religieuze leiders om niet meer over Jezus te spreken, antwoordden Petrus en Johannes: “Oordeel zelf of het juist is in Gods ogen, meer naar u te luisteren dan naar God”. Zij hadden de religieuze leiders kunnen gehoorzamen en een tijd gezwegen hebben, en zo zou het voor hen beter “gewerkt” hebben, vanuit menselijk perspectief. Maar zij weigerden een pragmatische benadering in hun bediening en bleven het evangelie verkondigen. Bijvoorbeeld, in Handelingen 5:27-29, werden de apostelen opnieuw bedreigd en beschuldigd als volgt: “zie, u hebt met deze leer van u Jeruzalem vervuld en u wilt het bloed van deze Mens over ons brengen”. Maar zij verklaarden standvastig dat zij God meer zouden gehoorzamen dan mensen, want God had hen duidelijk verteld de waarheid te verkondigen. Uiteraard, zij hadden zich stil kunnen gehouden hebben, ofwel een “minder offensieve” boodschap gebracht hebben, maar zij realiseerden zich dat gehoorzaamheid aan God van het opperste belang is.

Problemen met pragmatisme

Christenen omarmen vaak een pragmatische filosofie van bediening om een aantal redenen, maar Gods Woord staat vol van tijdloze voorbeelden van mannen en vrouwen die ofwel bezweken aan het pragmatisme en die de consequenties daarvan ontmoetten, ofwel mensen die hun levens hadden kunnen vergemakkelijken indien zij pragmatisch tewerk gegaan waren maar die in plaats daarvan trouw bleven aan Gods instructies voor de bediening. Er bestaan twee primaire problemen met een pragmatische filosofie en benadering in de bediening:

1. Pragmatisme komt voort uit een fout begrip van wat “succes” inhoudt

Al te vaak zijn 's mensen doelstellingen en definities van succes verschillend - in feite zelfs contradictorisch - met wat God heeft verklaard Zijn verlangen te zijn voor Zijn volk. Christenen vandaag definiëren vaak succes in termen van *aantallen* - een succesvolle kerk of bediening is er een met grote aantallen mensen, of velen die “gered” worden of belijdenis doen; of in termen van *invloed* - een succesvolle bediening is gekenmerkt door invloed in de seculiere of religieuze gemeenschap; of in termen van *goedkeuring* en *acceptatie* door anderen - een succesvolle bediening wordt goed ontvangen door een meerderheid van mensen.

Maar het feit van de zaak is dit: GEEN van deze dingen vormen bijbels “succes”. Christenen vandaag proberen te voldoen aan deze “doelstellingen van succes” door pragmatische middelen, maar

dit is niet Gods definitie van succes. In feite is het definiëren van succes in termen van *aantallen*, *cijfers*, *invloed*, of *acceptatie* helemaal in tegenspraak met de waarheid zoals geopenbaard door voorschrift en voorbeeld in de Schrift.

2. Pragmatisme resulteert ultiem in ongehoorzaamheid en ontrouw aan God

De Bijbel maakt heel duidelijk, van Genesis tot Openbaring, dat *getrouwheid*, niet *succes*, Gods vereiste is voor christelijk leven en christelijke bediening. Wanneer een gelovige enige vorm van pragmatisme aanvaardt in zijn leven en bediening (d.w.z. hij wil wat-dan-ook doen wat lijkt te “werken” vanuit menselijk perspectief om aan zijn doelstelling tegemoet te komen), zal hij zich altijd betrokken vinden in ongehoorzaamheid en ontrouw aan de Heer. God verklaart: “Want Mijn gedachten zijn niet uw gedachten, en uw wegen zijn niet Mijn wegen, spreekt de HEERE. Want zoals de hemel hoger is dan de aarde, zo zijn Mijn wegen hoger dan uw wegen en Mijn gedachten dan uw gedachten” (Jesaja 55:8-9). De mens heeft zijn eigen concept van succes: hoe een succesvolle bediening te bouwen, hoe God te behagen, hoe meer mensen aan te trekken en te helpen. Maar Gods wegen en gedachten staan hoog boven de ideeën van mensen. Het zou Gods volk betamen dat zij zouden dienen overeenkomstig Zijn wegen zoals Hij die onthuld heeft in Zijn Woord.

Bijbels antwoord op pragmatisme

Zowel het Oude als het Nieuwe Testament onthullen niet slechts Gods afkeuring van een pragmatische benadering dienstbaarheid, maar ze beschrijven ook exact wat Gods wil is wanneer het aankomt op een leven en engagement in een bediening die Hem behaagt en verheerlijkt. Beschouw de volgende teksten in beide Testamenten:

Micha 6:6-8. Dit is een sleuteltekst die toepasselijk is op de levens van alle gelovigen vandaag. Al te vaak vertonen christenen de tendens te voelen dat zolang als zij “genoeg doen”, “plichtmatig zijn” of een “succesvolle bediening” hebben in de ogen van mensen, God tevreden zal zijn met hun inspanningen. Maar de Heer maakte aan Zijn volk duidelijk dat Hij een relatie wil gebaseerd op “niets anders dan recht te doen, goedertierenheid lief te hebben en ootmoedig te wandelen met uw God” (vers 8). Hij was ziek van al hun lege offers (verzen 6-7). Vanuit menselijk perspectief leken zij geestelijk te gedijen omdat zij veel offers brachten aan de Heer. Maar God kende hun harten, en Hij wist dat hun uitwendige acties - alhoewel indrukwekkend in de ogen van mensen - ijdel en leeg waren omdat zij Hem niet getrouw waren in hun harten. Wat “werkte” volgens het vlees was een gruwel voor God.

1 Samuël 15:22-23. In deze tekst maakt Samuël aan koning Saul duidelijk dat gehoorzaamheid aan het Woord van God datgene is wat God verlangt. God ziet niet uit naar gelovigen die al hun menselijk vernuft en wijsheid zouden gebruiken om indruk te maken op Hem. Dit is wat koning Saul en het volk van Israël hadden trachten te doen - zij waren de Heer ongehoorzaam en beweerden dan dat hun acties bedoeld waren om God te eren en Hem te beïndrukken. “Maar Samuel zei: Heeft de HEERE evenveel behagen in brandoffers en slachtoffers als in het gehoorzamen aan de stem van de HEERE? Zie, gehoorzamen is beter dan slachtoffer, opmerkzaam zijn beter dan het vet van rammen” (vers 22). God wil gewoon dat Zijn volk Hem gehoorzaam en getrouw is. De enige manier om succesvol te zijn en geestelijke doelstellingen te behalen die God verheerlijken is te luisteren naar Zijn Woord en het te gehoorzamen!

Kolossenzen 2:6-8. In deze tekst maakt de apostel Paulus duidelijk dat de christelijke wandel van de gelovige niet gekenmerkt mag zijn door pragmatisme of vindingrijkheid, maar door precies dezelfde karakteristiek die eerder redding bracht: *geloof*. Gods bevel voor Zijn volk is eenvoudig: Wees bevestigd in *het geloof* en wandel door *geloof* door de kennis van Gods Woord en gehoorzaamheid eraan. *Geloof* is hier de sleutel. In feite waarschuwt Paulus gelovigen op te passen voor de valkuil van te denken volgens de beginselen van de wereld (dit kan zeker pragmatisme in het christelijke leven en de bediening insluiten) maar niet volgens Christus (vers 8).

1 Thessalonicenzen 2:1-6, 13. Paulus vertelt de Thessaloniche gelovigen dat toen hij aankwam in Thessalonika, om het evangelie te delen en een kerk te planten, hij hen toen niet benaderde met gebruikmaking van “pragmatische middelen”. Hij gebruikte geen bedrog of trucjes of wat dan ook om hun vertrouwen te winnen. Hij wou gewoon God behagen en verklaarde de waarheid aan hen, al-

hoewel hij zeker een grotere aanhang had kunnen bereiken en een grotere invloed als hij pragmatische middelen had gebruikt om hen voor Christus te winnen.

1 Timotheüs 4:6, 15-16. Merk hier op dat Paulus Timotheüs aanspoort - en alle gelovigen vandaag - om te “volharden” in de waarheid van Gods Woord en deze dingen te “overdenken” (de gezonde leer van de Schrift), om gerekend te worden tot goede dienaren van Jezus Christus. Een waarlijk getrouwe christen zal niet op zoek gaan naar de laatste spirituele trend, kunstgreep, cursus of rage in een poging een grotere bediening op te bouwen om meer mensen te bereiken of om meer invloed uit te oefenen in de kerk en de wereld. De sleutel hier is zich te herinneren wat God heeft gezegd in Zijn Woord en in *deze dingen te volharden*.

2 Timotheüs 3:14-17. Opnieuw is de sleutel tot een “succesvol” christelijk leven en bediening vanuit Gods perspectief “blijven bij” (vers 14) wat God reeds heeft gevestigd en verklaard waar te zijn, en dat is Zijn Woord. Zo moet elke gelovige een waarlijk succesvolle bediening definiëren. Hij moet zijn geloof en gedrag afmeten tegen “heel de Schrift”, welke “nuttig is om daarmee te onderwijzen, te weerleggen, te verbeteren en op te voeden in de rechtvaardigheid” (vers 16), als hij ernaar streeft “volmaakt” te zijn (geestelijk volwassen) en “tot elk goed werk volkomen toegerust” in het leven (vers 17). Hoe wordt dit alles volbracht? Door te volharden in de waarheid van Gods Woord.

2 Timotheüs 4:2-5. In deze tekst waarschuwt Paulus gelovigen dat naarmate de tijd verstrijkt, belijdende christenen in de kerk de waarheid niet meer zullen verdragen. Zij zullen “de gezonde leer niet verdragen” (vers 3). In feite zullen zij om zich heen leraars vergaren die hen exact vertellen wat zij willen horen. “Ze zullen hun gehoor van de waarheid afkeren en zich keren tot verzinsels” (vers 4). Zo’n prognose van de kerk is zeker triest. Maar wat moet dan het antwoord zijn van de getrouwe dienaar van Christus? Zijn antwoord is niet te vinden in wat “werkt”, maar de respons van een getrouwe dienaar is: *blijf het Woord prediken en onderrichten* (verzen 2, 5)! God roept geen gelovigen om nieuwe en vernuftige manieren te vinden om de aandacht te trekken van het volk, opdat zij naar de kerk zouden gaan of hun levens veranderen. Hij wil veeleer dat Zijn Woord getrouw gepredikt wordt en onderwezen niettegenstaande velen *zullen* weigeren te luisteren.

Conclusie

Het is interessant te noteren dat in het Nieuwe Testament de apostel Paulus de oudsten van de kerk te Efeze vertelde dat hij getrouw Gods wil had vervuld en hij verklaarde de waarheid zonder compromis (Handelingen 20:17-32). Hij herinnerde hen er aan dat hij niets had achtergehouden maar dat hij niet had nagelaten “heel het raadsbesluit van God te verkondigen” (vers 27). Maar, dit leek niet te “werken” en leek niet “succesvol” vanuit ’s mensen standpunt, omdat uiteindelijk valse leer en valse leraars zouden opkomen in de kerk te Efeze (verzen 29-30). Maar ondanks dit gebrek aan “succes” bleef Paulus getrouw aan datgene waarvoor God hem geroepen had. Getrouwheid en gehoorzaamheid, zijn Gods vereisten voor Zijn kinderen, niet “succes”.

Zie ook:

- “Was Paulus een Pragmaticus?": <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Paulus-pragmaticus.pdf>
- “Compromis en Pragmatisme”: <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/citaten1.pdf>
- “Wegwijs in de Diaprax”: <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/diaprax.pdf>

PRAGMATISME versus GELOOF

Pragmatisme zegt: “Als het werkt, dan zal ik het accepteren en geloven”

Geloof zegt: “Wat ik aanneem en geloof is geheel gebaseerd op Gods Woord, de Bijbel”